

ŞANLIURFA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2024/68

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 6/11/2024 tarihli ve 2024/1156 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

I. GİRİŞ.....	1
II. GENEL BİLGİLER.....	3
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler	3
B. Merkez Personeli	3
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	5
A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri	5
B. Fiziksel Koşullar	10
C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Prosedürleri	14
D. Beslenme.....	16
E. Sağlık ve Psikososyal Servis Hizmetleri.....	18
F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal ve Sportif Faaliyetler ile Dış Dünyayla İletişim.....	22
H. Güvenlik	25
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	26
A. Değerlendirme	26
B. Tavsiyeler.....	26
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	26
2. Şanlıurfa Türk Telekom İl Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye	28
3. Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye	29
4. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler	29

- AIÖK** : Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
- BM** : Birleşmiş Milletler
- km** : Kilometre
- m²** : Metrekare
- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
- para.** : Paragraf
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması
- YTS** : Yabancı Terörist Şüphelisi

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'ü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in 1'inci maddesine göre Protokolün amacı: *“Bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 11/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bulmaktadır. Kanun'un *“Geri gönderme merkezleri”* başlıklı 58'inci maddesinde; *“(1) İdari gözetime alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği”* hükümleri yer almaktadır.

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri”* ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirilmesi de TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir.

7. Anılan görevin icrası kapsamında 26-27/2/2024 tarihlerinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine¹ **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları,, Uzman Psikolog ... ile Kurumumuzun talebi üzerine görevlendirilen Hekim ... ve Tercüman ... yer almıştır.

8. Ziyaret, ilk olarak Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, Ziyaret Heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; Merkez İdaresinden ise Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ile Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından sağlık servisi, spor salonu, ilk kabul odaları, avukat görüşme odaları, kütüphane, derslik, oyun alanı gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş; Ziyaret Heyeti tarafından belirlenen yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın görüşmeler yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen yabancılarla, TİHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Tüm görüşmelerin ardından Merkez İdaresi ile kapanış toplantısı yapılmış; ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilmiş, ziyaret sonrası hazırlanacak raporun Merkez İdaresi ve diğer ilgili makamlar ile paylaşılarak tavsiyelerin Kurumumuz tarafından takip edileceği ve takip ziyareti yapılabileceği bilgisi verilmiş; ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret tamamlanmıştır.

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararı ve Başkanlık makamınının 20/2/2024 tarihli ve 33410 sayılı oluruna istinaden 26-27/2/2024 tarihlerinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

10. Şanlıurfa ilinin Eyyübiye ilçesinde bulunan Merkez, Şanlıurfa İl Göç Müdürlüğü ile aynı kampüs içerisinde yer almakta olup 9/5/2022 tarihinde faaliyete geçmiştir.

11. Şanlıurfa il merkezine 35 kilometre (km) uzaklıkta olan Merkeze toplu taşıma araçları ile ulaşım sağlanabilmektedir.

B. Merkez Personeli

12. Merkezde kadrolu 353 ve geçici görevli 79 personel olmak üzere toplam 432 personel görev yapmaktadır. Personelin ünvan ve sayı dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

ÜN VAN	MEVCUT PERSONEL SAYISI
Merkez Müdürü	1
İl Göç Uzmanı/ İl Göç Uzman Yardımcısı	4
Psikolog	2
Tercüman	5
Gıda Mühendisi	1
Güvenlik Görevlisi	202
Temizlik Görevlisi	76
Teknik Personel	37

Büro Personeli	9
Polis	8
Şoför	20
Doktor	1
Hemşire	4
Öğretmen	3
Jandarma Personeli	59
TOPLAM	432

13. Merkezde görev yapan tercümanlardan 2'si Farsça dilinde, 1'i Urduca dilinde ve 2'si Arapça dilinde uzmandır.

14. Merkezde görev yapan personelin insan hakları, BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İstanbul Protokolü El Kılavuzu çerçevesinde işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin eğitim aldığı ifade edilmiştir.

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

15. Ziyaret tarihinde Merkezde 775 yabancı bulunmaktadır. Yabancılardan 83'ü kadındır.

16. Merkezde tümü erkek olan Yabancı Terörist Savaşçı (YTS) şüphelisi 166 yabancı bulunmaktadır.

17. Son 1 yıl içinde Merkeze 14 refakatsiz çocuk yabancı getirildiği, refakatsiz çocukların hepsi için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iletişime geçildiği bilgisi verilmiştir. Ziyaret tarihinde Merkezde refakatsiz çocuk bulunmamakta olup 0-6 yaş aralığında 10 ve 6-12 yaş aralığında 17 refakatli çocuk bulunmaktadır.

18. İdare tarafından Merkeze getirilen yabancıların fiziki görünümleri nedeniyle yaşları konusunda şüpheye düşülmesi halinde yabancıların hastaneye sevk edilerek kemik yaşı tespitinin yaptırıldığı, kemik yaşı tespitine ilişkin sağlık raporu üzerine işlem yapıldığı ifade edilmiştir.

19. Merkez İdaresi tarafından Merkezde aile olduğu tespit edilen yabancıların kalması için ayrı bölüm bulunmadığı, bu nedenle Merkeze geldiğinde aile olduğu tespit edilen

yabancıların aile bölümleri olan diğer geri gönderme merkezlerine sevk edildiği, söz konusu yabancıların sevk işlemleri sürecinde diğer yabancılardan ayrı bekletildiği ifade edilmiştir.

20. Merkeze günlük yabancı giriş ve çıkış sayısının ortalama 10-15 civarında olduğu ancak özellikle Şanlıurfa iline uzak illerden getirilmesi gereken yabancıların toplu halde getirildiği, bu nedenle Merkeze günlük yabancı giriş ve çıkış sayısının 100'ü bulabildiği ifade edilmiştir.

21. Ziyaret tarihinde Merkezde insan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancı ve uluslararası koruma talebinde bulunan yabancı bulunmadığı öğrenilmiştir.

22. Merkezdeki 14 farklı uyruktan yabancı² bulunmaktadır.

23. Ziyaret tarihinde Merkezde engelli 6 yabancı³ ve kronik rahatsızlığı olan 12 yabancı⁴ bulunmaktadır.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri

24. Merkeze kabulü gerçekleştirilen yabancılar ilk olarak girişte bulunan bekleme salonuna alınmaktadırlar. Bekleme salonunda 2 adet X-Ray cihazı bulunduğu, salonun duvarlarına Merkezde verilen hizmetlere ve dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin Türkçe, Arapça, İngilizce, Rusça, Farsça ve Urduca olmak üzere 6 dilde afişlerin asıldığı görülmüştür. Verilen hizmetlere ilişkin afişlerde yemek, temizlik, sağlık, çamaşır, sosyal etkinlikler, uluslararası koruma ve sınır dışı işlemleri konularına ilişkin bilgilerin bulunduğu; dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin afişlerde ise Merkezde yapılması ve yapılmaması gereken kurallar ile yasaklı eşyalar listesinin bulunduğu görülmüştür. Ayrıca yalnızca Türkçe dilinde olmak üzere adli yardım işlemlerine ilişkin afiş bulunduğu ve afişte Şanlıurfa Barosunun telefon numarasının da yazılı olduğu görülmüştür.

25. Merkez İdaresi tarafından yabancıların bekleme salonunda bulunan X-Ray cihazından geçirilmesinin ardından, görevli personel tarafından Merkezde kaldıkları süre boyunca sahip oldukları haklar ve sorumluluklar, geri gönderme süreci ile gönüllü geri dönüş prosedürü hakkında bilgilendirildiği, bilgilendirilen yabancıların Türkçe bilmemesi halinde

² Söz konusu yabancıların sayı ve uyrukları; 659 Suriye, 89 Irak, 10 Özbekistan, 4 Filistin, 3 Sudan, 2 Rusya, 1 Fransa, 1 İran, 1 İsveç, 1 Kırgızistan, 1 Mısır, 1 Tacikistan, 1 Türkmenistan, 1 Uganda şeklindedir.

³ Söz konusu engellilik durumları; 1 barında sağ göz kaybı, 1 barında sol el engeli, 1 barında her 2 ayak ampute, 1 barında her 2 ayak protez, 1 barında sol kol ampute ve 1 barında kısmi felç şeklindedir.

⁴ Söz konusu kronik rahatsızlıklar; kalp rahatsızlığı, astım, triod, diyabet ve tansiyon hastalığı şeklindedir.

Merkezde görev yapan tercümanlardan yardım alındığı, yabancıların toplu olarak Merkeze getirilmesi durumunda ise aralarında Türkçe bilen yabancıların diğer yabancılara bilgilendirme metnini tercüme ettiği ifade edilmiştir. Ancak Ziyaret Heyeti tarafından yapılan görüşmeler neticesinde, yabancıların büyük kısmının ne sebeple Merkeze getirildikleri veya ne kadar süreyle Merkezde kalacaklarına dair bilgisinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

26. Görevli personel tarafından bilgilendirme yapılan yabancıların kabul kayıt birimindeki parmak izi eşleşme odasına yönlendirildiği ve parmak izlerinin alınarak sisteme kaydedildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından parmak izi kayıtlarına ilişkin tutanaklar incelenmiş, tutanakların dosyalanarak düzenli şekilde saklandığı görülmüştür.

27. Görevli personel tarafından parmak izleri sisteme kaydedilen yabancıların veri istatistik birimine alındığı; bu birimde yabancıların fotoğraflarının çekildiği, yerleştirilecekleri odanın seçildiği ve yabancı tanıtım kartlarının çıkartıldığı ifade edilmiştir.

28. Yabancı tanıtım kartlarının üzerinde yabancıların kimlik bilgileri ile yabancı geri gönderme merkezi numarası, yerleştirildiği blok ve oda, uyruk ve geri gönderme merkezine giriş tarihinin yazılı olduğu görülmüştür. Yabancıların, yabancı tanıtım kartlarını Merkezde buldukları süre boyunca yanlarında taşıdıkları bilgisi verilmiştir.

29. Merkez İdaresi tarafından yabancıların yerleştirileceği blok ve odaların, düzensiz göçmen veya YTS olup olmadıklarına ve cinsiyetlerine bakılarak seçildiği ifade edilmiştir.

30. Yabancı kimlik kartlarını teslim alan yabancılar arama alanına yönlendirilmektedir. Arama alanında 5 adet arama kabini olduğu ancak kabinlerde arama önlüğü bulunmadığı görülmüştür. Kadın yabancıların kadın personel tarafından arandığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kamera kayıtları üzerinden yapılan incelemelerde bu husus doğrulanmış ve arama alanında bulunan kamera açılarının kabinlerin içini görmediği ancak yabancılara aranmaları esnasında önlük verilmediği tespit edilmiştir.

31. Merkezdeki arama alanında yabancıların kişisel eşyalarının ve yasaklı eşyaların tutulduğu emanet odası bulunmaktadır. Yabancıların aramasının yapılmasının akabinde beraberlerinde getirmiş oldukları eşyaların görevli personel tarafından teslim alındığı ve buna ilişkin tutanak düzenlendiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından “Emanet Alma Tutanağı Defteri” incelenmiş ve tutanakların; yabancıların kimlik bilgilerini, teslim alınan eşyanın adet ve vasıf bilgilerini, yabancıların Merkezde kaldığı süre içinde beraberinde bulundurması için verilen eşyalarının adet ve vasıf bilgilerini muhteva ettiği görülmüştür. Tutanaklarda yabancı, hazirun, tercüman ve teslim eden görevlinin imzaları mevcuttur. “Emanet Alma Tutanağı Defteri”nde ayrıca yabancıların Merkezden çıkışı sırasında emanet odasında muhafaza edilen eşyalarının teslim edildiğine ilişkin tutanaklar da bulunmaktadır. Tutanakların 3 örnek halinde

hazırladığı; 1 örneğinin yabancıya verildiği, 1 örneğinin eşyaların üzerine iliştirildiği ve diğerinin ise defterde saklandığı ifade edilmiştir.

32. Teslim alınan kişisel eşyaların şeffaf malzeme ile paketlenildiği ve emanet odasındaki her barınan için özel olarak tahsis edilmiş metal dolaplarda kilitli halde saklandığı görülmüştür. Eşya paketlerinin üzerine tutanak örneği ve yabancıların kimlik fotokopisi iliştirilmektedir. Merkezde bulunan yabancı sayısının artması halinde dolapların 2 yabancı için tahsis edilebildiği, her yabancı için eşyası ayrı paketlenildiği için eşyaların birbirine karışmadan muhafaza edildiği bilgisi verilmiştir.

33. Emanet odasında yabancılara ait değerli eşya ve paraların konulabileceği 1 adet kilitli çelik kasanın bulunduğu görülmüştür. Merkez İdaresi tarafından değeri 20.000 TL üzerinde olan eşya ve paranın çelik kasada saklandığı bilgisi verilmiştir. Kasada tutulan eşyaların da şeffaf malzeme ile paketlenildiği, paketlerin üzerine tutanak örneği ve barınanın kimlik fotokopisinin iliştirildiği görülmüştür.

34. Merkez İdaresi tarafından emanet odasına yalnızca Merkez Müdürü tarafından yetkilendirilen görevli personelin giriş yapabildiği ifade edilmiş, emanet odasının anahtarının yalnızca yetkilendirilmiş personelde bulunduğu ve odanın güvenliğinin sağlanabilmesi için odada 2 adet hareket sensörlü kamera ve 2 adet 360 derece tavan kamerası bulunduğu görülmüştür.

35. Yabancıların Merkeze alınırken beraberlerinde getirdikleri valiz ve çantalarının saklandığı ayrı bir valiz odasının da bulunduğu, valizlerin üstüne barınanların kimlik fotokopilerinin iliştirilerek bloklara göre ayrılmış raflarda saklandığı görülmüştür.

36. Merkeze kabulü yapılan yabancılara odalarına yerleşmeden önce tutanak karşılığında hijyen seti ve nevresim seti verildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından tutanak çizelgesi incelenmiş; eşyaların yabancılara teslim edildiği tarih, saat ve teslim edilen eşyaların içeriğinin tutanaklarda mevcut olduğu, tutanakların yabancılar tarafından da imzalandığı görülmüştür. İncelenen tutanaklardan hijyen setinin içeriğinin sabun, şampuan, diş macunu, diş fırçası, tuvalet kâğıdı ve deterjandan; nevresim setinin içeriğinin ise havlu, nevresim takımı, yastık ve battaniyeden oluştuğu anlaşılmıştır. Ziyaret Heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında yabancılara verilen sabun ve şampuan miktarının yetersiz olduğu, bu nedenle yabancıların kişisel temizliklerini sağlamakta sorun yaşadığı anlaşılmıştır.

37. Erkek yabancılara Merkeze girişlerinden itibaren 15 gün, kadın yabancılara ise Merkeze girişlerinden itibaren 1 hafta aralıklarla hijyen seti verildiği ve buna ilişkin tutanak tutulduğu ifade edilmiştir. Tutanaklar yabancıların isim listesini içerir halde her blok için ayrı

hazırlanmakta olup tutanaklarda hijyen setini teslim alan yabancıların ve diğer yabancıardan oluşan şahitlerin imzası bulunmaktadır. Jilet dağıtım listesinin ise ayrıca tutulduğu, erkek yabancılar her ay 1 defa jilet dağıtıldığı ve aynı gün içerisinde jiletlerin geri toplanarak listeye “kullanıldı” ibaresinin düşüldüğü görülmüştür.

38. Ayrıca merkez İdaresi tarafından Merkeze kabul işlemleri sırasında her yabancı için durum bildirir hekim raporu alındığı ve yabancıyla yapılan ön görüşmede sağlık sorunu olup olmadığının sorulduğu ifade edilmiş, yabancıların kişisel dosyaları üzerinde yapılan incelemeler esnasında bu husus doğrulanmıştır.

39. Merkez İdaresi tarafından yabancıların idari gözetim kararlarının ilk defa 6 aylık süre için verildiği; yabancıların iş birliği yapmaması, doğru bilgi vermemesi ve gerekli belgeleri sunmaması halinde idari gözetim kararının bir defaya mahsus olmak üzere 6 ay uzatıldığı ifade edilmiştir⁵.

40. 2023 yılında yabancıların ortalama 32 gün Merkezde barındırıldığı ve 6 aydan fazla Merkezde barındırılan yabancı sayısının 43 olduğu ifade edilmiştir.

41. İdari gözetime alternatif tedbirler kapsamında⁶ 2023 yılında 1391 yabancıların, 2024 yılında ise 249 yabancıların Merkezden çıkışının yapıldığı bilgisi verilmiştir⁷.

42. Merkezde gerçekleştirilen gönüllü geri dönüş işlemlerinin görevli personel, tercüman ve İl İnsan Hakları Kurulu Üyesi huzurunda yabancıların gönüllü geri dönüş formunu imzalaması suretiyle yapıldığı ifade edilmiştir⁸.

⁵ 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 57'nci maddesinin üçüncü fıkrası: “Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancıların iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.”

⁶ 6458 sayılı Kanun'un 57/A maddesinin birinci fıkrası: “57'nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılar ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir:

- a) Belirli adreste ikamet etme
- b) Bildirimde bulunma
- c) Aile temelli geri dönüş
- ç) Geri dönüş danışmanlığı
- d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma
- e) Teminat
- f) Elektronik izleme”

⁷ Merkez İdaresi tarafından çoğunlukla bildirimde bulunma ve belirli bir adreste ikamet etme alternatif yükümlülüklerinin uygulandığı, 2023 yılında yalnızca 2 yabancıya teminat alternatif yükümlülüğünün uygulandığı ifade edilmiştir.

⁸ 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 42’inci maddesinin ikinci fıkrası: “Genel Müdürlük, gönüllü geri dönüş çalışmalarını, ilgili ülke makamları, kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde planlayabilir, proje ve program hazırlayabilir ve uygulayabilir.”

<https://www.goc.gov.tr/gonullu-geri-donus>

43. Merkezde son 1 yıl içinde 12 insan ticareti mülakatı gerçekleştirildiği, mülakat neticesinde ise mağdur tanımlaması⁹ yapılmadığı öğrenilmiştir.

44. Merkezde barınan yabancıların diğer geri gönderme merkezlerine sevkleri “Barınan Çıkış Belgesi” hazırlanmasının ardından kolluk personeli refakatinde gerçekleştirilmektedir. Ziyaret Heyeti tarafından Barınan Çıkış Belgeleri incelenmiş; belgelerde yabancıların fotoğrafı ve kimlik bilgileri ile göç uzmanı ve vardiya şeflerinin imzasının bulunduğu görülmüştür.

45. Görüşme yapılan yabancılar tarafından ziyaret tarihinden önce Merkezde barınan yabancı sayısının Merkez kapasitesinin çok üzerinde olduğu, yabancıların çoğunun başka geri gönderme merkezlerine sevk edildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından konuya ilişkin tutanaklar incelenmiş, ziyaretten 1 gün önce 25/2/2024 tarihinde 178 yabancıların Harran ve Erzurum Geri Gönderme Merkezlerine sevk edildiği, ayrıca son 1 ay içerisinde 959 yabancıların başka geri gönderme merkezlerine sevk edildiği anlaşılmıştır.

46. Yabancıların Merkeze kabulüyle beraber her yabancı için ayrı dosya oluşturulmaktadır. Ziyaret Heyeti incelenen dosyalarda idari gözetim kararları, sınır dışı kararları, emanet tutanağı, üst arama tutanağı, emniyet tutanakları, kimlik tespit formu ve hastaneden alınan darp/cebir raporunun bulunduğu; Merkezden çıkışı yapılan yabancıların dosyalarının en üstüne çıkış belgesinin konulduğu görülmüştür. Görevli personel tarafından tüm belgelerin yasal süre dâhilinde fiziksel olarak saklandığı ifade edilmiştir.

47. Merkezde son 1 yıl içinde gerçekleştirilen gönüllü geri dönüş ve sınır dışı etme kararı işlemlerine ilişkin sayısal verileri içerir tablo aşağıda yer almaktadır:

	İŞLEME TABİ TUTULAN YABANCI SAYISI
Sınır Dışı Etme Kararı	9286
Gönüllü Geri Dönüş (60/A)	2433
TOPLAM	11719

⁹ 17/3/2016 tarihli ve 29656 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik’in 17’nci maddesinin ilgili kısımları: “(5) Kolluk birimlerinin talebi hâlinde Müdürlükte görevli uzman personelden en az biri, insan ticareti suçunun göstergelerine yönelik detaylı inceleme yapmak ve görüşme sırasında hazır bulunmak üzere görevlendirilir. (6) Müdürlük tarafından görevlendirilen uzman personel, mağdurun içinde bulunduğu psikolojik durumu göz önünde bulundurarak uygun bir ortamda veya mağdurun bulunduğu yerde Ek-1’de yer alan tutanağa göre mülakat yapar.(...) (8) Müdürlük uzman personeli tarafından, soruşturmanın gizliliğini ihlal etmeyecek şekilde insan ticareti suçunun göstergelerine yönelik detaylı inceleme ve kişi ile yapılan mülakat sonrasında, kişinin mağdur olup olmadığı yönünde rapor tanzim edilir.”

B. Fiziksel Koşullar

48. Merkez, 32.150 metrekare (m²) alan üzerine kurulu 22.600 m² kapalı alan ile hizmet vermektedir. Merkezdeki tüm bölümlerin m² bazında alan dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir:

BÖLÜM	ALAN (m²)
Bodrum Kat	3.800
Zemin Kat	9.400
1. Kat	9.400
Erkek Havalandırma Alanı	1.300
Kadın Havalandırma Alanı	850
Otopark ve Yeşil Alan	20.600
TOPLAM	45.350

49. Merkez binası, bodrum kat dâhil olmak üzere 3 katlıdır. Merkezin idari işleri, binanın zemin katındaki odalarda yürütülmektedir. Yabancıların yaşam alanı ise A, B, C ve D Blokları olmak üzere 4 bloğa bölünerek düzenlenmiştir. Söz konusu bloklar 2 katlı olup her katında ayrı yatakhane bulunmakta ve A Zemin, A Üst, B Zemin, B Üst, C Zemin, C Üst, D Zemin, D Üst olmak üzere toplam 8 adet yatakhane bulunmaktadır.

50. B Üst yatakhanesi erkek YTS şüphelileri için ayrılmış olup B Alt yatakhanesinde kadın düzensiz göçmenler ve diğer yatakhanelerde ise erkek düzensiz göçmenler barınmaktadır.

51. Merkezin bodrum katında ise 2 ayrı blok bulunmaktadır. Ancak Merkez İdaresi tarafından 15/3/2023 tarihinde Şanlıurfa ilinde meydana gelen sel felaketi sonrasında Merkezin bodrum katı başta olmak üzere birçok bölümünde hasar meydana geldiği, bu nedenle bodrum katının yaşam alanı olarak kullanılmadığı, buna ek olarak henüz onarılmamış bölümlerin ise tadilatının devam ettiği ifade edilmiştir.

52. Merkezin ortak alanları; yemekhane, derslik, havalandırma alanı, kapalı spor salonu, çocuk oyun odası ve berber odasından oluşmaktadır.

53. Merkezdeki yatakhanelerde 8 ve 6 kişilik odalar halinde toplam 77 oda bulunmaktadır. Söz konusu odaların toplam kapasitesi 523 kişidir. Odaların alanının m² bazında dağılımı aşağıdaki gibidir:

ODA KAPASİTESİ/KULLANIM AMACI	ALAN (m²)	SAYISI
8 Kişilik Oda	29.41	38

6 Kişilik Oda	24.50	36
Engelli Odası	40.38	3

54. Odalarda 3 veya 4 adet ranza tipi yatak ve ortak kullanıma açık metal dolapların yer aldığı, bazı odalarda ise Merkezde kapasite üstünde yabancı barınması nedeniyle yabancıların yere konulan yataklarda yattığı görülmüştür.

55. Odalarda doğal ışık kaynağı olarak 2 adet pencere mevcut olup pencerelerin demir parmaklıklarla örülü olduğu ve odaların havalandırması ile doğal ışığının yeterli olduğu görülmüştür.

56. Yatakhanelerdeki odalarda ayrıca tuvalet ve banyo alanı bulunmaktadır. Bu alanda 2 adet alaturka tuvalet, 2 adet lavabo ve 1 adet banyo mevcuttur. Merkezdeki engelli odalarında ise tuvaletlerin alafranga tarzda olduğu ve tekerlekli sandalye bulunduğu görülmüştür.

57. Ziyaret Heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında bazı odaların tuvalet ve banyo bölümlerindeki lambaların bozuk olduğu, bazı odaların banyo bölümündeki duş başlıklarının ise kırık olduğu görülmüş, bu hususla ilgili olarak Merkez İdaresine şifahen bilgi verilmiştir.

58. Odalarda acil durum butonları bulunmamakta olup görüşme yapılan yabancılar tarafından acil durumlarda kattaki güvenlik görevlileriyle iletişim kurdukları dile getirilmiştir.

59. Merkezdeki yatakhanelerde sigara içilebilen odalar tahsis edilmemiş olup yabancılar tarafından yalnızca havalandırma alanına çıktıklarında sigara içmelerine izin verildiği ifade edilmiştir.

60. Merkez, doğalgaz ile çalışan kalorifer sistemi aracılığıyla ısınmaktadır. Yabancıların odalarında ve ortak alanlarda kalorifer peteklerinin bulunduğu görülmüş, yabancılarla yapılan birebir görüşmelerde ısınma konusunda sorun yaşamadıkları öğrenilmiştir. Buna ek olarak İdare tarafından Merkezde 1554 adet battaniye bulunduğu, talep halinde yabancılar ilave battaniye verildiği ifade edilmiştir. Ayrıca yatakhanelerdeki televizyon odaları ile Merkezin ortak alanlarında klima bulunduğu ve ziyaret tarihinde klimaların yabancılar tarafından kullanıldığı görülmüştür.

61. Yatakhane girişlerinde güvenlik görevlileri tarafından tutulan “Koğuş Devriye Defteri”, “Günlük Faaliyet Raporu Defteri”, “Telefon Takip Çizelgesi” ve “Vardiya Değişim Defteri” bulunmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından defterlerde yapılan inceleme neticesinde defterlerin düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.

62. Ziyaret Heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında odalarda her yabancıya ait nevresim takımı, yorgan ve yastık bulunduğu ayrıca yabancıların Merkez

İdaresi tarafından temin edilen kişisel temizlik malzemelerini odalarda bulunan metal dolaplarda muhafaza ettiği görülmüştür.

63. Her yatakhane bölümünde 1 spor odası, 1 televizyon odası ve 1 mescit bulunmaktadır.

64. Merkezde kapasite üstünde yabancı barınması sebebiyle spor odalarının yatakhaneye çevrildiği görülmüştür.

65. Televizyon odasında tavana yakın şekilde duvara monte edilmiş 1 adet televizyon, klima ve yangın sensörü ile güvenlik kamerası bulunmaktadır. Ancak odada yabancıların oturabileceği koltuk veya sandalye bulunmadığı, ziyaret anında yabancıların televizyonu ayakta izlediği görülmüştür. Ziyaret Heyeti tarafından odada yapılan inceleme esnasında, odanın ortasında bulunan 2 adet kolonun arka cephesinin kamera açısının dışında kaldığı gözlemlenmiştir.

66. Yatakhanelerdeki mescit olarak kullanılan odaların zeminin halı ile kaplandığı ve odalarda 5 raflı 3 adet kitaplık bulunduğu, odaların temiz ve düzenli tutulduğu görülmüştür.

67. İdarece; Merkezin düzenli olarak görevliler tarafından temizlendiği, ayrıca yabancılara odalarını temizlemeleri için gerekli malzemelerin temin edildiği ifade edilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmeler esnasında da bu husus doğrulanmış, Merkez İdaresi tarafından temin edilen temizlik malzemeleriyle kendi odalarını temizledikleri dile getirilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından Merkez genelinde yapılan incelemeler esnasında, ortak alanların ve yabancıların yaşam alanlarının temiz ve düzenli tutulduğu görülmüştür.

68. Merkezde 3 adet çocuklar için kullanılan eşyaların saklandığı depo, 3 adet kıyafet ve hijyen malzemelerinin saklandığı depo, 1 adet teknik malzemelerin saklandığı depo, 1 adet yatakların saklandığı depo ve 1 adet soğuk hava deposu olmak üzere toplam 9 adet depo bulunmaktadır.

69. Çocuklar için kullanılan malzemelerin saklandığı 2 adet depoda; boyama kitabı, kırtasiye malzemeleri ve İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından hazırlanmış kitapçıklar ile pelüş oyuncak, şapka, Muyu Uyum Seti¹⁰, su matarası, okul çantası bulunmaktadır. 1 adet depoda ise bahçe oyun seti ve beşikler saklanmakta olup Şanlıurfa ilinde meydana gelen sel nedeniyle söz konusu eşyaların çoğunun deforme olduğu görülmüştür.

70. Kıyafetlerin ve hijyen malzemelerinin saklandığı depoda; tırnak makası, diş macunu, kadın pedi, deterjan, şampuan, sıvı sabun, çamaşır suyu ile havlu, seccade, çorap, iç çamaşırı ve Kızılay tarafından bağışlanan kıyafetler bulunmaktadır.

¹⁰ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yürüttüğü proje kapsamında göçmen çocukların uyum süreçlerinin kolaylaştırılması amacıyla hazırlanan setlerdir.

71. Teknik malzemelerin saklandığı depoda, parmak izi kaydı için kullanılan dizüstü bilgisayarlar ile dosyalar bulunmaktadır.

72. Yatakların saklandığı depoda yapılan inceleme esansında çok sayıda yatağın yıprandığı ve kullanılmaz hale geldiği, ayrıca ziyaret tarihinde Merkezdeki soğuk hava deposunda da eskimiş yatakların bulunduğu görülmüştür. Merkez İdaresi tarafından Şanlıurfa ilinde yaşanan sel esnasında söz konusu yatakların Merkeze su girmemesi için kapılara konulduğu, bu nedenle yatakların çoğunun yıprandığı, buna ek olarak soğuk hava deposunun ise çalışır vaziyette olduğu ancak selde zarar gördüğü ifade edilmiştir.

73. Merkezde 24 saat soğuk suya erişim imkânı bulunmakta olup yabancılar için miktar yönünden su kısıtlamasına gidilmediği görülmüştür. İdare tarafından Merkezde 1 adet su kazanı bulunması nedeniyle tüm bloklarda aynı anda sıcak su kullanılması halinde suyun soğuduğu, bu sebeple bloklara gün içerisinde sıra ile sıcak su verildiği, böylece gün içerisinde tüm blokların sıcak suya erişiminin sağlandığı ifade edilmiştir.

74. Merkezde her yatakhanede yabancıların kişisel kıyafetlerini yıkayabilmeleri için çamaşır makinesi bulunmakta olup bazı çamaşır makinelerinin çalışır vaziyette olmadığı, bu nedenle yabancıların kişisel kıyafetlerini odalarında Merkez İdaresi tarafından kendilerine temin edilen kovada çamaşır deterjanı ile yıkadığı ve odalarda kurutma amaçlı ip bulunması yasaklandığı için çamaşırları pencere, dolap kapağı ve ranza üzerine sererek kuruttukları görülmüştür.

75. Yabancıların battaniye, nevresim, yastık ve havluları ise 15 günlük periyotlarla Merkezin çamaşırhanesinde yıkanmakta olup görüşme yapılan yabancılar tarafından da bu husus doğrulanmıştır. Çamaşırhanede 3 adet sanayi tipi çamaşır makinesi, 2 adet sanayi tipi kurutma makinesi, 11 adet sanayi tipi nevresim kurutma ve katlama makinesi ile 2 adet buharlı ütü mevcuttur. Ziyaret Heyeti tarafından çamaşırhanede yapılan incelemelerde; duvara iş güvenliğine ilişkin levhaların asılı olduğu, yıkanacak olan eşyaların çamaşır sepetlerinde tutulduğu ve yıkanıp kurutulduktan sonra yan odada bulunan raflara düzenli şekilde dizildiği görülmüştür.

76. Merkezde görev yapan sürekli işçi statüsünde 3 berber bulunmaktadır. Berber odasında; 2 adet berber ünitesinin bulunduğu, odanın temiz ve düzenli tutulduğu görülmüştür. Merkezde çalışan berberler yalnızca erkek yabancılar hizmet vermekte olup kadın yabancılar arasında mesleği kuaförlük olanların odayı kullanarak diğer kadın yabancılar kuaförlük yaptığı ifade edilmiştir.

77. Berber odasında erkek yabancılar için berber kullanım tutanakları tutulmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından söz konusu tutanaklar incelenmiş, hafta içi 1 gün hariç tüm blokların sırayla berber hizmetinden yararlandırıldığı görülmüştür.

C. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Prosedürleri

78. Merkezde görev yapan İl Göç Uzmanları ve İl Göç Uzman Yardımcılarının yabancılarla bireysel görüşmeler yaptığı, görüşmeler sırasında yabancıların dilek ve şikâyetlerini sözlü olarak iletebildiği, bu esnada Merkezde görev yapan tercümanlardan da destek alınabildiği bilgisi verilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmeler esnasında da bu durum doğrulanmış ayrıca taleplerini sözlü olarak güvenlik görevlilerine de iletebildikleri ifade edilmiştir.

79. Merkezde yemekhane girişlerinde duvara monte edilmiş dilek/şikâyet kutuları bulunduğu görülmüştür. Yabancılarla yapılan görüşmelerde yatakhanelerde kalem ve kâğıt kullanmalarının yasak olduğu, bu nedenle söz konusu dilek ve şikâyet kutularını kullanamadıkları dile getirilmiştir.

80. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hazırlık aşamasında olması nedeniyle, gerekli hallerde disiplin süreçleriyle ilgili olarak İdare tarafından düzen ve disiplini bozan yabancıların bloklarının değiştirildiği yahut etkinliklere katılımlarının kısıtlandığı bilgisi verilmiştir.

81. Merkez İdaresi tarafından 18/9/2023 tarihinde bir yabancıların yatakhane bulunan televizyona zarar verdiği, bu nedenle Cumhuriyet Başsavcılığına mala zarar verme suçundan şikâyetçi olunduğu bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından olaya ilişkin belgeler incelenmiş, Şanlıurfa Asliye Ceza Mahkemesinde görülen dava dosyası kapsamında yabancıların cezalandırılmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

82. İdari gözetim kararı sona eren yahut gönüllü geri dönüş formu imzalayıp ülkesine geri dönüş yapacak olan yabancıların tahliyesi sürecinde işkence ve kötü muamele iddiasına ilişkin adli makamlara intikal eden şikâyet bulunmadığı ifade edilmiştir.

83. Merkezde A Bloкта 6 adet ve C Bloкта 3 adet olmak üzere toplamda 9 adet ilgi odası bulunmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından odalarda yapılan incelemeler neticesinde; odaların gri renkte yumuşak malzeme ile kaplandığı, her odada alaturka tuvalet bulunduğu ve tuvaletlerin etrafının odanın dışından bakan güvenlik görevlisinin göremeyeceği şekilde yabancıların belden aşağısını kapatan çevresi yumuşak malzeme ile kaplı duvarla örtüldüğü, ayrıca her odada tavana monte edilmiş yangın sensörü bulunduğu ve havalandırmanın tavana

yakın şekilde konumlandırılmış kırılmaz cam malzemeden yapılmış vasistas pencerelerden sağlandığı görülmüştür.

84. İlgi odalarının kapılarının manyetik kart okutma sistemi ile açıldığı ancak Şanlıurfa ilinde yaşanan sel felaketi nedeniyle sistemin zarar gördüğü öğrenilmiş, ziyaret tarihinde oda kapılarının güvenlik görevlileri tarafından anahtar ile açıldığı gözlemlenmiştir. Odaların kapılarında güvenlik görevlilerin içeride bulunan yabancıları izleyebilmesi için demir parmaklık örülü küçük pencereler bulunduğu görülmüştür.

85. Merkez İdaresi tarafından ilgi odalarının yalnızca Merkez Müdürü tarafından talimat verilmesi halinde kullanıldığı ancak odaların kullanımına ilişkin kayıt defteri tutulmadığı ifade edilmiş ve son 1 yıl içinde odanın kullanılmadığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kamera görüntüleri çerçevesinde yapılan inceleme esnasında odanın kullanıldığına rastlanmamış ancak odalardaki kameraların tavana konuşlandırılmış olması nedeniyle tuvalet bölümlerinin kamera açısında kaldığı anlaşılmıştır.

86. Merkezde 4 avukat görüşme odası bulunmaktadır. Yabancıların avukatlarıyla görüşmeleri için güvenlik görevlisi eşliğinde bu odalara arka kapıdan getirildiği, avukatların ise odaların ön kapısından giriş yaptığı gözlemlenmiştir. Avukat görüş odalarında kamera bulunmakta olup odanın ön kapısında kameraların görüntü kaydı aldığı ancak ses kaydı almadığına ilişkin tabela asılıdır. Ziyaret anında avukatlar ile yabancıların görüşmeleri esnasında kapıların açık bırakıldığı ve güvenlik personelinin içeride konuşulanları duyamayacak uzaklıkta görüşmeyi izlediği görülmüş, görevli personel tarafından güvenlik amacıyla kapıların kapatılmadığı ifade edilmiştir.

87. Merkez İdaresi tarafından avukat görüşmelerinin hafta içi mesai saatleri içinde yapıldığı ve avukatların görüşebileceği yabancı sayısına dair sınır getirilmediği ifade edilmiştir. 2023 yılında 5554 yabancı, 2024 yılında ise ziyaret tarihine kadar 1941 yabancı avukatıyla görüştüğü bilgisi verilmiştir.

88. Merkezdeki avukat bekleme odasında masa ile sandalyeler, televizyon, bilgisayar ve kitaplık bulunduğu; kitaplıkta ise Merkeze gelen avukatların yararlanması için Türkiye Barolar Birliği yayınları ve Barınan Hakları Kılavuzunun olduğu görülmüştür.

89. Ziyaret Heyeti tarafından avukat bekleme odasında bulunan avukatlarla yapılan görüşmeler neticesinde; avukatların yabancılarla görüşme hususunda sorun yaşamadıkları, yabancılarla görüşmek ve dosyalarını incelemek için vekâletname ibraz etmeleri gerekmediği, dosyadan örnek almak istemleri halinde vekâletname ibraz ettikleri öğrenilmiştir.

90. Buna ek olarak avukatlar tarafından Merkez İdaresinin kendilerine yabancıların dosyalarından sınır dışı etme kararı ve idari gözetim kararının birer örneklerini verdiğini ancak

söz konusu kararlara ilişkin gerekçeyi gösterir herhangi bir belge verilmediği, bu nedenle kararlara karşı yargı yoluna başvururken sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Bu hususa ilişkin olarak Ziyaret Heyeti tarafından Merkez İdaresinin avukatlara verdiği belgeler incelenmiş, belgelerin idari gözetim kararı ile sınır dışı etme kararının gerekçesiz hallerinin örneği olduğu anlaşılmıştır.

91. Yabancılarla yapılan görüşmelerde de avukatlarıyla serbestçe görüşebildikleri, Merkez İdaresinin bu konuda herhangi bir engelleme yahut kısıtlama yapmadığı dile getirilmiştir. Bazı yabancılar tarafından avukatlarına uzun zamandır ulaşamadıkları ifade edilmiş, bu hususa ilgili Merkez İdaresi tarafından Şanlıurfa Barosu Başkanlığına yabancıların şikâyetlerini içerir dilekçelerin üst yazı ile iletildiği görülmüştür.

92. Merkez İdaresi tarafından son 1 yıl içinde 95 yabancıнын adli yardım talebinde bulunduğu ve tüm taleplerin karşılandığı, ayrıca Şanlıurfa Hukuk Kliniğinden de yardım alındığı bilgisi verilmiştir.

D. Beslenme

93. Merkezde kadın ve erkek yabancılar için ayrı olmak üzere toplam 2 yemekhane bulunmaktadır. Yemekhaneler aynı anda 464 yabancıya yemek servisi yapabilecek kapasiteye sahiptir.

94. Yabancılar için sabah, öğle ve akşam olmak üzere günde 3 öğün yemek verilmektedir. Merkez İdaresi tarafından yemeklerin günlük iâşe bedeli kapsamında hizmet alımı ihalesi yöntemi ile yüklenici firma tarafından sağlandığı bilgisi verilmiştir.

95. Ziyaret Heyeti tarafından Merkez İdaresince Şanlıurfa İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne hitaben yazılan yüklenici yemek firmasının denetlenmesi talepli üst yazılar incelenmiş, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının talimatı üzerine 3 aylık periyotlarla habersiz denetim yapılmasının talep edildiği görülmüştür.

96. Merkezde 1 gıda mühendisi görev yapmaktadır. Yemekler yabancılar için gıda mühendisinin denetim ve gözetimi altında verilmekte olup aylık yemek listesinin öncelikle yüklenici firma tarafından taslak biçiminde hazırlandığı, bu listenin ise gıda mühendisi ve Merkez Müdürü tarafından incelenip onaylandıktan sonra nihai hale getirildiği belirtilmiştir. Gıda mühendisi tarafından taslak olarak hazırlanan liste üzerinde değişiklik yapabildiği, bir kişinin günlük olarak alması gereken kalori ihtiyacının gözetildiği, haftada 3 gün et yemeği ve 4 gün baklagillerin yemek listesinde olmasına özen gösterildiği ifade edilmiştir.

97. Merkezde kalan özel beslenme ihtiyacı olan yabancılar için durumlarına uygun yemeklerin hazırlandığı ve buna ilişkin liste tutulduğu ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından söz konusu liste incelenmiş, 29 yabancı¹¹ özel beslenme ihtiyacı bulunduğu ve yemeklerin yabancıların imzası karşılığında Hasta Yemek Takip Formu doldurularak verildiği anlaşılmıştır.

98. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından, sürekli aynı yemeklerin çıktığı ve yemeklerin lezzetli olmadığı; patlıcan, bulgur gibi besinlerden memnun olmadıkları dile getirilmiştir. Bunun üzerine Ziyaret Heyeti tarafından aylık yemek listeleri incelenmiş, her öğün 4 çeşit yemek verildiği ve yemeklerin farklı olduğu görülmüştür.

99. Ziyaret tarihinde öğle yemekleri Merkezde yenilmiş, yenilen yemeklerin çeşidi, lezzeti ve doyuruculuğu Ziyaret Heyeti tarafından yeterli bulunmuştur.

100. Merkezdeki çocuklar için ayrı iye bedeli bulunmadığı, Şanlıurfa İl Göç İdaresi Müdürlüğüne çocuklara ek gıda verildiği ifade edilmiştir. Merkezde görev yapan gıda mühendisi tarafından 0-2 yaş arası bebek ve 2-6 yaş arası çocuk menüsü olmak üzere çocuklara 2 farklı menünün temin edildiği bilgisi verilmiştir. Söz konusu menülerin içeriğinin 0-2 yaş arası çocuklar için 200 gram mama ile 500 mililitre süt ve 2-6 yaş arası çocuklar için puding ve meyve suyu olduğu öğrenilmiştir.

101. Görüşme yapılan yabancılar tarafından akşam yemeğinden sabah kahvaltısına kadar geçen yaklaşık 12 saatlik sürede acıktıkları, fakat odalarına yemekhanede verilen paketli ekmekler dâhil yiyecek ve içecek sokmalarına izin verilmediği dile getirilmiş, Ziyaret Heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında bu husus doğrulanmıştır.

102. Yabancılarla yapılan görüşmelerde yemekhane personelinin bazı yemeklerin dağıtımını esnasında kaşık, çatal vs. kullanmadığı, yemekleri elleriyle dağıttıkları iddia edilmiştir. Söz konusu iddia üzerine Ziyaret Heyeti tarafından kamera görüntüleri çerçevesinde yapılan incelemelerde yemekhane personelinin elle servis edilmesi uygun olmayan yemeklerin dağıtımını esnasında eldiven kullandığı ancak yemekleri kaşık, çatal vs. kullanmaksızın elleriyle dağıttığı görülmüştür.

103. Yapılan incelemede yemek numunelerinin mevzuata¹² uygun olarak 72 saat boyunca saklandığı görülmüştür.

¹¹ Özel beslenme ihtiyacı olan yabancıların dağılımı şöyledir: 12 hipertansiyon hastası, 11 diyabet hastası, 2 reflü hastası, 2 alerji hastası ve 2 hemoroid hastası.

¹² 26/9/2008 tarihli ve 27009 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Gıda Güvenliği ve Kalitesinin Denetimi ve Kontrolüne Dair Yönetmelik’in 8’inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendi: “Kamu-özel kurum ve kuruluşları ile mahallinde üretilerek toplu tüketime sunan işyerleri ve yemek fabrikaları, ürettiği yemek partisinin her çeşidinden alınan bir örneği 72 saat uygun koşullarda saklamakla yükümlüdür.”

104. Merkezde toplam 280 çeşit ürün satılan 2 kantin bulunmakta olup kantinler hafta içi her gün mesai saatlerinde hizmet vermektedir. Kantinde satışa konulan ürünlerin tarih ve kalite kontrollerinin Merkezde görev yapan gıda mühendisinin gözetim ve denetimi altında gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

105. Buna ek olarak görüşme yapılan yabancılar tarafından kantinde sabun, şampuan gibi hijyen ürünlerinin satılmadığının belirtilmesi üzerine Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede kantinde sabun, diş macunu, tüy dökücü losyon gibi ürünlerin satıldığı ancak şampuan bulunmadığı görülmüştür. Merkez İdaresince şampuanın yabancılar tarafından içilebileceği, bu nedenle kantinde satılmadığı ifade edilmiştir.

106. Merkez İdaresi tarafından kantinde satışa sunulan ürünlerin fiyatlarının belli periyotlarla yapılan piyasa fiyat araştırması neticesinde hesaplanan tavan fiyat uygulamasıyla belirlendiği, araştırmanın ise çevrede bulunan en az 3 marketteki aynı/muadil ürünlerin fiyat ortalaması esas alınarak yapıldığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kantin genelinde yapılan incelemede son kullanma/tüketim tarihi geçmiş ürüne rastlanılmamış, ürün fiyatlarının piyasa fiyatlarıyla benzer olduğu tespit edilmiştir.

107. Görevli personel tarafından yabancılar her öğünde 500 ml pet şişe su verildiği, bunun haricinde yabancıların kantinden de pet şişe su temin edebildiği ifade edilmiştir.

108. Merkez İdaresi tarafından şebeke suyunun içilebilir olduğu, 3 aylık periyotlarla Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından içme suyu analizi yapıldığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından ilgili raporlar incelenmiş, Merkezde kullanılan şebeke suyunun, “17/2/2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik’e göre uygun” olduğu anlaşılmıştır.

E. Sağlık ve Psikososyal Servis Hizmetleri

109. Merkezin revir biriminde Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğünün görevlendirdiği 1 hekim ve 4 hemşire görev yapmaktadır. Görevli personel tarafından 1 hekim ve 1 hemşirenin her gün 08.00-17.00 saatleri arasında çalıştığı ve 3 hemşirenin ise vardiya usulü çalıştığı bilgisi verilmiştir.

110. Merkez İdaresi ile yapılan görüşmede; Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğü tarafından hekimlerin 3-4 aylık periyotlarla görevlendirildiği ve her görevlendirmede hekimlerin değiştiği, bu nedenle yabancıların sağlık durumlarının takibinde sorun yaşandığı ifade edilmiştir.

111. Merkezde barınan yabancıların muayeneleri revir birimi tarafından hazırlanan çizelge dâhilinde yapılmaktadır. Söz konusu çizelgeye göre hafta içi 4 gün farklı bloktaki

yabancılar ve 1 gün ise tüm bloktaki yabancılar muayene edilmekte olup acil durumlarda program dışı muayene yapıldığı ifade edilmiştir.

112. Merkez İdaresince, revir biriminde gerçekleştirilen muayenenin ardından gerekli görülmesi halinde yabancıların hastaneye götürüldüğü bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından yabancıların hastaneye sevk işlemleri ile ilgili belgeler incelenmiş, belgelerde yabancılar ait kimlik bilgileri ile sevki talep edilen hastane bilgilerinin mevcut olduğu görülmüştür.

113. Yabancıların muayeneleri esnasında revir biriminde yalnızca sağlık personelinin bulunduğu ve kadın yabancılar talep etmeleri halinde yalnızca kadın hemşireler tarafından muayene yapıldığı öğrenilmiş, muayene esnasında güvenlik görevlilerinin ise odanın dışında içeride konuşulanları duymayacak vaziyette beklediği ifade edilmiştir. Görüşme yapılan yabancılar tarafından da bu durum doğrulanmış ve muayene esnasında mahremiyet kaygısı yaşamadıkları dile getirilmiştir.

114. Revir biriminde 2024 yılı içerisinde ziyaret tarihine kadar olan sürede 674 muayene işlemi, 100 hastaneye sevk işlemi ve 187 reçete yazım işlemi gerçekleştirilmiştir. Revir biriminde gerçekleştiren işlemlerin yıllara göre dağılımına ise aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Yıl	Muayene Sayısı	Yazılan Reçete Sayısı	Hastaneye Sevk İşlem Sayısı	İlaç Kullanan Yabancı Sayısı
2023	5.572	3.203	695	29.575
2024	674	187	100	2.194
Toplam	6.246	3.390	795	31.769

115. Acil durumlarda ilk müdahalenin Merkezde görevli sağlık personeli tarafından yapıldığı, karşılaşılabilecek her durum için gerekli sağlık ekipmanının Merkezde bulundurulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca gerekli görülen durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak yabancıların hastaneye götürüldüğü, Merkeze 3 km mesafede hastane bulunduğu ve ambulansın yaklaşık 5 dakika içinde Merkeze ulaştığı bilgisi verilmiştir.

116. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemeler neticesinde revir biriminde; tansiyon aleti, ateş ölçer, glukometre, oksijen tüpü, sedye ve otoklavın bulunduğu, acil durum çantasında gerekli malzemelerin mevcut olduğu görülmüştür.

117. Sağlık personeli tarafından yabancıların dış muayeneleri için hastaneye götürüldüğü ve dış hastalıkları ile ilgili sevklerin her hafta cuma günü jandarma ve özel güvenlik personeli eşliğinde gerçekleştirildiği bilgisi verilmiştir.

118. Yabancıların kullandığı ilaçların, her blok için ayrı kutularda olacak şekilde üzerinde yabancıların ismi ve geri gönderme merkezi numarası yazılmış halde saklandığı görülmüştür. Görevli personel tarafından ilaçların yabancılarla hemşireler tarafından odalarında dağıtıldığı ifade edilmiş, ziyaret esnasında da hemşirelerin blokları gezerek yabancılarla ilaçlarını odalarında verdiği görülmüştür. Hemşireler tarafından ilaçların dağıtımına ilişkin tutanak tutulmakta olup tutanaklarda ilaçları teslim alan yabancıların da imzasının mevcut olduğu görülmüştür.

119. Merkezde psikiyatrik ilaç kullanan 8 yabancı bulunmaktadır. Söz konusu yabancıların ilaçlarının ayrı bir kutuya konulduğu, ilaçların üzerine ise kullanan yabancıların bilgilerinin yazıldığı görülmüştür.

120. Merkez personelinin 6 aylık periyotlarla sağlık taramasından geçirildiği bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından sağlık taramalarına ilişkin belgelerin incelenmesi neticesinde bu husus doğrulanmıştır.

121. Merkezde görev yapan hekim tarafından gerçekleştirilen günlük muayeneler “Geri Gönderme Merkezi Revir Takip Defteri”ne işlenmektedir. Ziyaret Heyetince söz konusu defter incelenmiş; defterde muayenesi yapılan yabancıların bilgileri ile tercüman imzasının mevcut olduğu, deftere gerçekleştirilen muayenenin amacı ve muayene sonucu hekim tarafından alınan kararın işlendiği görülmüştür.

122. Görevli personel tarafından yabancılarla ait şahsi sağlık dosyası tutulmadığı, “Geri Gönderme Merkezi Revir Takip Defteri”ne işlenen muayene bilgilerinin aynı zamanda elektronik ortama aktarıldığı ve yapılan muayenelerin elektronik ortamdan yabancıların isimleri aratılarak takip edildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyetince elektronik ortama aktarılan muayene bilgileri incelenmiş, yabancıların sağlık şikâyetine ilişkin bilgilerin elektronik ortama aktarılmadığı ve yabancıların ismi ile yapılan aramalarda sorun yaşandığı, bu nedenle yabancılarla ait şahsi muayene öyküsüne ilişkin doğru veri elde edilemediği anlaşılmıştır.

123. Revir biriminde ayrıca Merkezde görev yapan hekim tarafından yazılan reçetelerin saklandığı dosya, hastaneden gelen evrakların tutulduğu dosya ve epikriz (hasta çıkış özeti) dosyası tutulmaktadır. Ziyaret Heyetince söz konusu dosyalar incelenmiş, belgelerin dosyalarda düzenli saklanmadığı görülmüştür.

124. Revir biriminde görevli hekim tarafından Merkezde uyuz (skabiyez) vakasının bulunduğu, bu nedenle 2023 yılının Kasım ayında ilaç temin edildiği, ancak uyuz hastalığına

özel hijyen malzemelerinin temininde sıkıntı yaşandığı ifade edilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde çoğu yabancıda uyuz şikâyetinin bulunduğu ve söz konusu yabancıların Merkez İdaresince kendilerine temin edilen uyuz losyonunu kullandığı görülmüştür.

125. 2023 yılında 5 yabancıya¹³ karantina uygulandığı ve Merkez genelinde karantina uygulamasına neden olan bulaşıcı hastalıklara ilişkin gerekli sağlık önlemlerinin alındığı bilgisi verilmiştir

126. Merkezde bulunan psikososyal servis biriminde 2 psikolog görev yapmaktadır. Merkezde görev yapan psikologlar tarafından yabancıların Merkeze kabulü esnasında yabancıyı tanımak, durum ve risk değerlendirmesi yapmak, acil ihtiyaçları tespit etmek ve yabancıların Merkeze uyumunu kolaylaştırmak amacıyla “Ön Değerlendirme Formu” doldurulduğu ve hassas gruplara ait bireyler için ayrıca “Hassasiyet Bildirim Formu” doldurulduğu ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından söz konusu formlar incelenmiş, “Ön Değerlendirme Formu”na yabancıların kimlik bilgileri ile sosyal hayatına ve sağlık öyküsüne ilişkin bilgilerin işlendiği, “Hassasiyet Bildirim Formu”nun ise genellikle yaşlı ve hamile yabancılar için doldurulduğu görülmüştür.

127. Merkezde görev yapan psikologlar tarafından yabancılarla yapılan ön görüşmenin akabinde detaylı değerlendirme yapılmasına karar verilmesi halinde 2 iş günü içerisinde “Detaylı Değerlendirme Formu” doldurulduğu ifade edilmiştir. Hassas gruplara ait yabancılarla ilişkin ise düzenli aralıklarla “Barınan Takip Formu” doldurulduğu ve söz konusu yabancılar hakkında “Psikososyal Değerlendirme Raporu” hazırlandığı belirtilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından söz konusu raporlar incelenmiş, raporlara yabancıların ihtiyaçları ve talepleri ile psikiyatrik nedenlerle hastaneye sevk edilmesine gerek olup olmadığına dair bilgilerin işlendiği görülmüştür.

128. Merkez İdaresi tarafından “Hassasiyet Bildirim Formları” ve “Psikososyal Değerlendirme Raporlarının” İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına iletildiği ve söz konusu belgelerin ilgili yabancı hakkında idari gözetime alternatif yükümlülüklerin belirlenmesinde etkili olduğu bilgisi verilmiştir.

129. Psikososyal servis biriminde yabancıların Merkeze kabulü esnasında yapılan ön görüşme neticesinde revir birimine yönlendirilmesine karar verilen yabancıların listesinin tutulduğu görülmüştür.

130. Yabancıların psikologla görüşmek istemesi halinde güvenlik görevlilerine isimlerini not ettirdiği ve psikologların gecikmeksizin söz konusu yabancılarla bireysel

¹³ Söz konusu bulaşıcı hastalıklar; 4 tüberküloz ve 1 HIV vakası şeklindedir.

görüşme gerçekleştirdiği ifade edilmiştir.

131. Merkezde son 1 ay içerisinde 550 yabancıya “Ön Değerlendirme Formu” doldurulduğu bilgisi verilmiştir. Son 1 yıl içinde psikososyal servis birimi tarafından gerçekleştirilen işlemlere ilişkin sayısal verileri içerisi tablo aşağıdaki gibidir:

İŞLEM ADI	ERKEK	KADIN	ÇOCUK	TOPLAM
Ön Değerlendirme Formu	5423	247	60	5730
Detaylı Değerlendirme Formu	176	50	14	240
Değerlendirme Formu Sonrası Takip	115	32	9	156
Bireysel Görüşme	588	137	19	744
Psikososyal Değerlendirme Raporu	115	32	9	156
Psikiyatrik Amaçla Hastaneye Sevk	24	0	0	24
AMATEM Servisine Sevk	30	0	0	30

132. Görevli personel tarafından, Merkezde intihar vakası yaşanmadığı ve ziyaret tarihinde kendine zarar verme davranışı bulunan yabancı bulunmadığı ifade edilmiştir.

133. Merkez İdaresi tarafından, talep halinde yabancılara kıyafet yardımı yapıldığı ayrıca kadın barınanlara ise yine talepleri üzerine kadın pedi verildiği ifade edilmiş, bu husus görüşme yapılan yabancılar tarafından da doğrulanmıştır.

F. Eğitsel, Kültürel, Sosyal ve Sportif Faaliyetler ile Dış Dünyayla İletişim

134. Merkezde, 72 tanesi çocuk kitabı¹⁴ olmak üzere toplam 341 adet kitap¹⁵ bulunmaktadır. Kitapların bir kısmının bloklarda bulunan kitaplıklarda, bir kısmının ise psikososyal servis biriminde tutulduğu görülmüştür.

135. Merkezde kalan yabancıların odalarında sayı sınırı olmaksızın kitap bulundurabildikleri öğrenilmiştir. Görüşme yapılan yabancılar tarafından da odalarında

¹⁴ Söz konusu çocuk kitaplarının dillere göre dağılımı; 23 adet Türkçe dilinde kitap, 25 adet İngilizce dilinde kitap, 24 Arapça dilinde kitap şeklindedir.

¹⁵ Yetişkinler için olan kitapların dağılımı; 24 adet Türkçe dilinde kitap, 42 adet Rusça dilinde kitap, 24 adet Farsça dilinde kitap, 59 adet İngilizce dilinde, 75 adet Arapça dilinde kitap, 31 adet Kuran’ı Kerim, 10 adet Elifba kitabı, 1 adet Türkçe yazım kılavuzu, 1 adet Türkçe sözlüğü, 1 adet atasözleri ve deyimler sözlüğü, 1 adet İngilizce sözlük şeklindedir.

bulundurabilecekleri kitap sayısında sınırlama olmadığı ancak Merkezdeki kitap sayısının ve çeşitliğinin az olduğu dile getirilmiştir.

136. Merkezde, Halk Eğitim Merkezi tarafından görevlendirilen 1 el sanatları öğretmeni ve 2 beden eğitimi öğretmeni görev yapmaktadır.

137. Ziyaret Heyeti tarafından yabancıların el sanatları kursuna katılımına ilişkin tutulan defter incelenmiş, son 1 ay içinde toplam 121 kadın ve çocuk yabancıların kursa katıldığı görülmüştür. Merkezde erkek yabancıların katılımına yönelik kurs bulunmamaktadır.

138. Beden eğitimi öğretmenleri tarafından her gün 20 dakika yabancılar voleybol oynatıldığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan mahpuslar tarafından da bu husus doğrulanmış, öğle yemeğinin ardından beden eğitimi öğretmenleri tarafından kendilerine top verildiği ve voleybol oynadıkları dile getirilmiştir.

139. Görevli personel tarafından önceden yabancılar A1 seviyesinde Türkçe kursu verildiği ancak ziyaret tarihinde Merkezde Türkçe öğretmeni bulunmadığı için kursun devam etmediği ifade edilmiştir. Türkçe kursunun verildiği derslikte 20 adet masa ve sandalye ile büyük beyaz tahtanın ve çok sayıda Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğreniyorum kitabının bulunduğu görülmüştür.

140. Merkezde bodrum katta kapalı spor salonu bulunmakta olup Şanlıurfa ilinde yaşanan sel nedeniyle salonun zarar gördüğü ve ziyaret tarihinde kullanıma açık olmadığı görülmüştür.

141. Kadın ve erkek yabancılar için 2 ayrı havalandırma bahçesi bulunmakta olup söz konusu bahçeler aynı zamanda sportif faaliyetler için kullanılmaktadır. Görevli personel tarafından yabancıların kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeği sonrasında günlük 1 saat olacak şekilde havalandırma hakkından yararlanabildiği ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kamera kayıtlarında yapılan inceleme neticesinde bu husus doğrulanmış, yabancıların günde 3 defa olmak üzere yemeklerini yemelerinin ardından yaklaşık 1 saat havalandırma alanına çıktığı görülmüştür.

142. Kadın yabancıların kullanımına tahsis edilmiş olan havalandırma bahçesinde çocuklar için oyun alanı bulunmaktadır. Görevli personel tarafından çocuk yabancıların anneleri eşliğinde bahçeye çıkarıldığı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan yabancılar tarafından da çocuk yabancıların annelerinin gözetimi altında oyun alanında zaman geçirdiği belirtilmiştir.

143. Merkez binasının içinde ayrıca çocuklar için oyun alanı bulunmakta olup ziyaret tarihinde söz konusu çocuk oyun alanı kullanılmamaktadır. Merkez İdaresi tarafından oyun alanında bulunan oyun setinin yabancılar tarafından tahrip edildiği, depoda bulunan oyun

setinin ise Şanlıurfa ilinde yaşanan selde zarar görmesi nedeniyle kurulamadığı, bu sebeple alanın kullanılmadığı ifade edilmiştir.

144. Merkezde her yatakhane girişinde 3 adet olmak üzere toplam 24 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Ankesörlü telefonların yanında adli yardım bilgilendirme metninin ve İl Göç İdaresi Müdürlüğünün telefon numarasının bulunduğu afişlerin asılı olduğu görülmüştür.

145. Yabancılar tarafından telefonla görüşmeleri esnasında hattın kesildiği, telefonların çoğu zaman çalışır vaziyette olmadığı dile getirilmiştir. Bu hususla ilgili olarak Merkez İdaresi tarafından ankesörlü telefonların kullanımında sürekli aksaklık yaşandığı, telefonların birkaçının aynı anda kullanılması durumunda tüm telefonların devre dışı kaldığı, bu sebeple yabancıların teker teker telefonla görüşme hakkından yararlandırıldığı iletilmiştir. Merkez İdaresinin konuyla ilgili olarak Şanlıurfa Türk Telekom İl Müdürlüğü ile iletişime geçildiğini belirtmesi üzerine Ziyaret Heyeti tarafından incelenen belgelerden Merkez İdaresince çok kez söz konusu sorunun çözümü için Şanlıurfa Türk Telekom İl Müdürlüğü ile iletişime geçildiği ancak kalıcı bir çalışma yapılmadığı anlaşılmıştır.

146. Yabancılar ankesörlü telefon kullanım kartlarını Merkezdeki kantinden temin etmektedir.

147. Merkez İdaresi tarafından, telefonla görüşme giderlerini karşılayamayan yabancılar için; 2 yakını, avukatı, yasal temsilcisi ve kendi ülke makamlarıyla yapacağı görüşmeler için destekte bulunduğu bilgisi verilmiştir.

148. Her yatakhane güvenlik görevlileri tarafından yabancıların telefonla görüşmelerine ilişkin defter tutulmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından söz konusu defterler incelenmiş, telefon görüşmelerinin çoğunlukla 20.00-22.00 saatleri arasında gerçekleştirildiği, görüşme sırasının her yabancıya 3-4 günlük periyotlarla geldiği ve görüşme süresinin yaklaşık 5 dakika olduğu anlaşılmıştır.

149. Merkez İdaresi tarafından hazırlanan çizelgeye göre her hafta cumartesi günü ziyaret günü olarak planlanmıştır.

150. Ziyaretler Merkezin ilk kabul biriminde bulunan görüşme salonunda gerçekleştirilmektedir. Salonda 2 adet masanın etrafına dizili 24 adet sandalyenin bulunduğu ancak masa ve sandalyelerin arasının herhangi bir aparatla ayrılmadığı görülmüş, dolayısıyla görüşme mahremiyetinin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Görevli personel tarafından kadın ve erkek yabancıların salona birbirlerinden ayrı alındığı bilgisi verilmiştir.

151. Merkez İdaresi tarafından yabancıların; eşleri, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile görüşme yapabildikleri, bunun haricinde yabancıların

kimlik ve iletişim bilgilerini bildirmiş olduğu yakınları ile de görüşürüldüğü ifade edilmiştir. Ziyaretçi kayıt defterinin incelenmesi neticesinde, son 1 ay içerisinde 572 yabancınn yakınlarıyla görüştüğü anlaşılmıştır.

152. Yabancılar tarafından görüşme süresinin yeterli olmadığı, ziyaretçilerinin genellikle uzak şehirlerden gelmesi nedeniyle sorun yaşadıkları dile getirilmiştir. Bu hususla ilgili olarak Merkez İdaresi; ziyaret sürelerinin yoğunluğa göre değiştiğini, görüşme sürelerinin en fazla 30 dakika olacak şekilde planlama yapıldığını belirtmiştir.

153. Ziyaret Heyeti tarafından kamera kayıtları çerçevesinde yapılan inceleme neticesinde salonda aynı anda 4 yabancınn yakınlarıyla görüşebildiği ve görüşme süresinin yaklaşık 10-15 dakika olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca görüşmeler esnasında yabancıların ve yakınlarının birbirlerine çok yakın vaziyette oturduğu, yapılan görüşmelerin diğer yabancı ve yakınları tarafından duyulabildiği anlaşılmıştır.

H. Güvenlik

154. Merkez; tel örgülü emniyet duvarı ile çevrili olup Merkezin iç güvenliği 202 özel güvenlik görevlisi¹⁶, dış güvenliği 46 jandarma personeli ile sağlanmaktadır. Merkezde görev yapan 13 jandarma personelinin ise idari işlerde çalıştığı öğrenilmiştir.

155. Merkez İdaresi tarafından 5/2/2023 tarihinde 1 firar vakası yaşandığı, firar eden yabancıyla ilgili olarak tahdit kodu girildiği ve kolluk birimlerinin gecikmeksizin haberdar edildiği bilgisi verilmiştir.

156. Yabancıların sayımları vardiyada görevli güvenlik görevlileri tarafından her sabah devir teslim ile birlikte yapılmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından her yatakhane için ayrı tutulan günlük “Faaliyet Raporu Defteri” incelenmiş, güvenlik görevlilerinin her sabah sayım yaptığı, bazı günler ise 2 defa sayım yapıldığı ve 2 saat aralıklarla yatakhanelerde devriye atıldığı görülmüştür.

157. Merkezde ayda en az 1 defa arama yapıldığı, odaların aranması esnasında odada kalan yabancılardan birinin hazır bulundurulduğu ve kişisel eşyaların aranması sırasında ise ilgili yabancınn hazır bulundurulduğu bilgisi verilmiştir. Görüşme yapılan yabancılar tarafından da bu husus doğrulanmış, arama esnasında bir sorun yaşamadıkları dile getirilmiştir.

¹⁶ 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 12’nci maddesinin birinci fıkrası: “Bizzat işletilen merkezlerde, iç ve dış güvenlik hizmeti; genel kolluk birimlerine sunulabileceği gibi, özel güvenlik hizmeti sağlayan kurumlardan hizmet satın alma yoluyla da sağlanabilir.”

158. Merkezde toplam 342 adet güvenlik kamerası bulunmakta olup ziyaret tarihinde 339 adet kameranın aktif olarak kayıt aldığı ve kayıtların sistemde geriye dönük olarak 6 ay süreyle saklandığı görülmüştür.

159. Görevli personel tarafından ziyaret tarihinden 10 gün önce 72 adet kamera ilavesi yapıldığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kamera kayıtlarında yapılan incelemeler sırasında kameraların gece görüş özelliğinin bulunmadığı, söz konusu ilave kurulum nedeniyle geçmişe dönük kamera kayıtlarına erişimde sorun yaşandığı, ayrıca kayıtlar ile gün ve saatlerin tutmadığı anlaşılmıştır.

160. Elektrik kesintisi hâlinde Merkezde bulunan jeneratörün devreye girdiği, jeneratörden sağlanan elektrikle kameranın kesintisiz olarak kaydetmeye devam ettiği bilgisi verilmiştir.

161. Doğal afetler için Merkezde 6 ayda bir yenilenen Acil Durum Eylem Planı oluşturulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yangına karşı önlemler bağlamında yangın algılama sisteminin aktif olduğu ve yangın merdiveninin bulunduğu görülmüştür.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

162. TIHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli, ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresi tarafından Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere erişimi sağlanmış, yabancılarla özel görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişim vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

163. Merkeze kabul esnasında yabancılarla hangi sebeplerle Merkeze getirildikleri ve ne kadar süreyle Merkezde kalacaklarına yönelik bilgilendirme yapılması¹⁷,

¹⁷ Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK), Türkiye 2017 Ziyareti [CPT/Inf (2020) 22] 13], para. 71: "Tüm geri gönderme merkezlerinde, yabancı

164. Yabancılara detaylı arama sırasında verilmesi gereken önlüklerin arama alanında bulundurulması ve detaylı arama esnasında önlük kullanılması,

165. 15/3/2023 tarihinde Şanlıurfa ilinde meydana gelen sel nedeniyle Merkezde zarar görmüş bölümlerin ve bahçedeki çocuk oyun setlerinin onarılması ile yatakların yenilenmesi,

166. Odaların banyo ve tuvalet bölümlerindeki bozuk olan lambaların ve kırık olan duş başlıklarının tamir edilmesi,

167. Odalara acil durum butonu konulması,

168. Yabancıların günde yaklaşık 1 saat havalandırma alanına çıkartıldığı göz önüne alındığında yatakhanelerde gerekli havalandırma sağlanacak şekilde sigara içilebilen oda tahsis edilmesi,

169. Yatakhanelerdeki televizyon odalarında bulunan kameraların kör nokta kalmayacak şekilde konumlandırılması,

170. Merkez kapasitesine uygun olacak şekilde su kazanı sayısının ve sığasının artırılması,

171. Yabancıların kişisel kıyafetlerini yıkamalarının ardından kurutabilmeleri için bloklara kurutma makinası konulması,

172. Merkezde kalan yabancılara temin edilen şampuan ve sabun gibi hijyen malzemelerinin miktarının artırılması,

173. Yabancıların kendilerine zarar verebileceği değerlendirilen kişisel hijyen malzemelerinin kontrollü olarak verilmesi,

174. Merkezde bulunan dilek ve şikâyet kutularını kullanabilmesi için yabancılara kalem ve kâğıt teminin yapılması¹⁸,

175. İlgi odalarında mahremiyetin sağlanması amacıyla kameraların tuvaletin bulunduğu alanı görmeyecek şekilde konumlandırılması veya görüntünün tuvaleti gören kısımlarının dijital olarak kapatılması gibi önlemlerin alınması,

176. İlgi odalarının kullanılması halinde kayıt defterinin tutulması,

uyrukluların merkeze kabulü sırasında hakları konusunda bilgilendirilmeleri ve bildirim formlarının bir nüshasının yabancılara verilmesi gerekmektedir. Yabancı uyruklu kişilerin okuma yazma bilmemesi veya formun ilgili dilde olmaması durumlarında tercüman yardımıyla yabancılara hakları konusunda bilgi verilmelidir.”

¹⁸ Anayasa Mahkemesi (AYM), Yusuf Ahmed Abdelazim Elsayad Başvurusu, Başvuru No: 2016/5604, para. 66: “Dolayısıyla başvuru kötü muamele iddialarını resmî makamlar önünde usulüne uygun şekilde ileri sürebilmelerinde destek sağlayacak kişilere (avukat, doktor, aile fertleri vb.) veya materyallere (kalem, kâğıt, mevzuat, sözlük, internet vb.) erişimlerinin tamamen engellenmesi etkili başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfi tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir.”

177. Yabancıların avukatlarıyla görüşmeleri esnasında odaların kapılarının kapatılarak vekil-müvekkil mahremiyetine uygun davranılması¹⁹,

178. Talep edilmesi halinde yabancıların avukatlarına gerekçeli sınır dışı etme kararı ile gerekçeli idari gözetim kararının birer örneklerinin teslim edilmesi,

179. Yabancıların yatakhanelerine yemek götürmesine izin verilmediği göz önüne alındığında yemek saatlerinin yabancıların acıkmayacağı şekilde ayarlanması,

180. Yemekhane personelinin, yemekleri dağıtırken uygun araç ve gereçleri kullanması,

181. Revir birimi ile psikososyal servis biriminde bulunan dosyaların ve elektronik ortama aktarılan muayene bilgilerinin düzenli olarak tutulması²⁰,

182. Uyuz salgını özelinde gereken tedbirlerin alınması,

183. Farklı noktalarda bulunan kitapların birleştirilerek Merkezde kütüphane oluşturulması,

184. Merkezde barınan erkek yabancılara yönelik kurslar açılması²¹,

185. Merkezdeki Türkçe kursunun yeniden açılması için öğretmen görevlendirilmesi talebinde bulunulması,

186. Ziyaretlerin gerçekleştirildiği salonun, konuşulanların diğer yabancı ve ziyaretçiler tarafından duyulmayacak şekilde dizayn edilmesi,
hususları tavsiye edilmektedir.

2. Şanlıurfa Türk Telekom İl Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye

187. Merkezde bulunan ankesörlü telefonların onarılması ve problemsiz çalışabilmeleri için gerekli altyapı çalışmasının yapılması,
hususları tavsiye edilmektedir.

¹⁹ AİÖK Standartları, Kötü Muameleyi Önleme Yolu Olarak Avukata Erişim, [CPT/Inf(2011)28-part1], s. 2, para. 23 “... özgürlüklerinden yoksun bırakılanların bu süreç boyunca avukata erişim hakları, avukatla buluşma hakkını ve de mahrem bir ortamda buluşma hakkını mutlaka içermelidir.”

²⁰ AİÖK Standartları [CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2010] s. 55, para. 31: “İdari gözetim altında bulunanlar için tüm gözetim tesislerinde tıbbi bakıma erişim sağlamalıdır. İdari gözetim altında bulunanların fiziksel ve psikolojik durumlarına özel dikkat gösterilmelidir.”

²¹ AİÖK, 30. Genel Rapor’dan Alıntı [CPT/Inf(2021)5] para 76: “Amaca yönelik faaliyetlerden (iş, eğitim, spor, eğitim vb.) oluşan tatmin edici bir program, tutulanların esenliği için çok önemlidir.”

3. Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiye

188. Merkeze kalıcı olarak hekim görevlendirmesi yapılması yahut mevcutların görevlendirme sürelerinin artırılması,²²

hususları tavsiye edilmektedir.

4. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

189. Merkezin kapasite üzerinde mevcut barındırıyor olmasından dolayı²³ sosyal ve sportif faaliyetlere katılım ile sağlık hizmetlerine erişim hususlarında sorun yaşandığı göz önüne alındığında kapasite sorununun çözümüne yönelik çalışmalar yapılması,

190. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hızlandırılarak mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi²⁴,

hususları tavsiye edilmektedir.

²² Nelson Mandela Kuralları, Kural 25.2: “Sağlık hizmeti, tam bir klinik bağımsızlık içinde hareket eden yeterli personele sahip disiplinler arası bir ekipten oluşacaktır.”

²³ CPT, 2014 Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2016) 8, para.113: “...bu tür merkezlerin yeterli şekilde döşenmiş, temiz ve iyi durumda olan ve ilgili kişiler için yeterli yaşam alanı sunan konaklama yerleri sağlaması gerekir.”

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Tunis/Estonya* B. No: 429/12, 19/12/2013, para. 44: “Dört metrekairelik yaşam alanının sağlanması, çoklu kullanılan barınma yerlerine ilişkin kabul edilebilir asgari standart olmasına rağmen, Mahkeme bir başvuranın üç metrekaireden küçük bir zemin alanına sahip olması halinde, aşırı kalabalıklaşmanın Sözleşme’nin 3’üncü maddesine ilişkin ihlâl kararı verilmesini tek başına haklı kılacak derecede ciddi olduğunun değerlendirilmesi gerektiğine karar vermiştir.”

²⁴ CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 88: “Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlâl konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir merciye müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayriresmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır.”